

Huvudman

Lerums kommun
kommun@lerum.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Lekstorpsskolan B i Lerums kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Lerums kommun att senast den **25 november 2022** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande elevers rätt till särskilt stöd och arbetet mot kränkande behandling. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Lerums kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Lerums kommun ska vidta följande åtgärder

Elevers rätt till särskilt stöd

1. Se till att rektorn säkerställer att lärare, minst en gång under perioden **9 juni 2022 – 18 november 2022**, gör en genomgång av samtliga elever i skolenhetens nuvarande årskurs 4-8 för att uppmärksamma elever som befaras inte komma att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås trots att de getts stöd i form av extra anpassningar, elever som det finns särskilda skäl att anta att extra anpassningar inte skulle vara tillräckliga för samt elever som uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. De elever som vid tidpunkten för genomgången redan har ett konstaterat behov av särskilt stöd ska också uppmärksammas i samband med denna genomgång.

Rektorn ska dokumentera vilka elever som uppmärksammats under aktuell period. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 7 § och 10 kap. 12 § skollagen samt Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet [2010:37], nedan Lgr 11, 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektorns ansvar).

2. Se till att rektorn, beträffande varje elev som har uppmärksammats enligt ovan, säkerställer att elevens aktuella behov av särskilt stöd utreds. I detta ingår även att uppdatera/komplettera tidigare gjorda utredningar utifrån elevens aktuella behov, om det inte nyligen gjorts eller framstår som obehövt. För varje sådan utredning av behov av särskilt stöd som startas ska samråd ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt. Rektorn ska dokumentera hur många utredningar som startats innan den **18 november 2022**. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 7 § skollagen samt Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar).
3. För varje sådan utredning om särskilt stöd som avslutas innan den **18 november 2022** ska rektorn fatta beslut om att utarbeta åtgärdsprogram eller besluta att inte utarbeta åtgärdsprogram. Rektorn ska dokumentera hur många sådana beslut som fattats under perioden **9 juni 2022 – 18 november 2022**. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 7 och 9 §§ och 29 kap. 10 § skollagen samt Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar).
4. Se till att rektorn säkerställer att ett åtgärdsprogram utarbetas för varje elev som ska ges särskilt stöd och att åtgärdsprogrammet innehåller en beskrivning av det behov av särskilt stöd som eleven har. Detta stöd ska också ges eleven. Samtliga åtgärdsprogram som utarbetas under perioden **9 juni 2022 – 18 november 2022** ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 9-10 §§ och 29 kap. 10 § skollagen samt Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar).

Arbetet mot kränkande behandling

1. Se till att det, minst en gång under perioden **9 juni 2022 – 18 november 2022**, förtydligas för samtliga lärare och all annan skolpersonal vilken skyldighet som åligger dem att anmäla till rektor om de får kännedom om att en elev anser sig ha eller har blivit utsatt för kränkande behandling i samband med skolans verksamhet. Huvudmannen eller den som huvudmannen utser ska dokumentera när informationen lämnats och på vilket sätt den getts. Dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (6 kap. 9 och 10 §§ skollagen samt Lgr 11, 1. Förståelse och medmänsklighet och 2.1 Normer och värden).

2. Se till att det senast den **18 november 2022** har utarbetats rutiner för hur ny personal, däribland tillfällig personal så som vikarierande personal, ska ges kännedom om regelverket kring kränkande behandling. Det ska i rutinen klargöras hur ny personal ska ges kännedom om samt förutsättningar för att fullgöra de skyldigheter som åligger skolan och huvudmannen enligt 6 kapitlet skollagen. I det ingår att de ska informeras om vad som utgör kränkande behandling samt hur de gör en anmälan till rektor när de får kännedom om att elever anser sig ha eller har blivit utsatta för kränkande behandling. Huvudmannen eller den som huvudmannen utser ska dokumentera den utarbetade rutinen och dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (6 kap. 5 och 10 §§ skollagen samt Lgr 11, 2.1 Normer och värden).
3. Se till att anmälningar avseende kränkande behandling utreds skyndsamt. Det ska göras genom att det ska säkerställas att det vid varje tillfälle finns en mottagare av anmälningar gällande kränkande behandling så att en utredning kan inledas. Det ska även säkerställas att de som tilldelas uppdrag som utredare ges kännedom om vad som ska ingå i en sådan utredning samt om skollagens krav på att utredningen ska genomföras skyndsamt. Åtgärderna ska vara genomförda senast den **18 november 2022**. Huvudmannen eller den som huvudmannen utser ska dokumentera de åtgärder som vidtas och dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (6 kap. 10 § skollagen).
4. Se till att det, senast den **18 november 2022**, utarbetas rutiner för att kunna förebygga och förhindra kränkningar i samband med utbildningen eller skolans andra verksamhet enligt skollagen. Det ska därmed säkerställas att det finns en systematik för att uppmärksamma och vidta åtgärder om enskilda elever blir upprepat utsatta för kränkningar. Det ska även säkerställas hur de platser där eleverna uppger att återkommande kränkningar förekommer ska hanteras för att sådana kränkningar ska motverkas i framtiden. Huvudmannen eller den som huvudmannen utser ska dokumentera de åtgärder som vidtas och dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (6 kap. 1, 7 och 10 §§ skollagen samt Lgr 11, 1. Förståelse och medmänsklighet och 2.1 Normer och värden).

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden inlett en tillsyn av Lekstorpsskolan B i Lerums kommun.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorer. Det har även genomförts observationer den 28-29 april 2022. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats.

Dokumentationen avseende arbetet med särskilt stöd har bestått av betyg för skolans elever samt ett sammanställt elevunderlag rörande skolenhetens elever i behov av stöd. Utifrån elevunderlaget har ett fördjupat underlag begärts in avseende ett urval av skolans elever. Dokumentationen avseende arbetet mot kränkande behandling har bland annat bestått av skolans plan mot kränkande behandling samt anmälningar och utredningar av händelser avseende kränkande behandling under läsåret 2021/22.

Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Elevers rätt till särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Brister i arbetet med att utreda elevers stödbehov

Skolinspektionens tillsyn visar att rektor inte alltid tillser att elevers behov av särskilt stöd utreds tillräckligt skyndsamt samt att utredningar i vissa fall inte alls görs.

Av intervjuer med skolans elever framgår hur de har erfarenhet av att elever har haft långvariga stödbehov och getts olika insatser över tid utan att behovet av särskilt stöd utretts. Skolans lärare beskriver att det finns en osäkerhet kring vilka rutiner som gäller när en elev, trots att extra anpassningar getts, riskerar att inte nå kunskapsmålen. De beskriver att det finns olika blanketter, men att det är svårt att veta vad som ska anmälas och till vem. Lärarna beskriver hur man istället "trollar" och försöker hitta på olika lösningar kring elever exempelvis genom att ta hjälp av specialläraren för att eleven ska få extra undervisning eller genom att själva sitta och arbeta extra med eleven. Lärarna uppger vidare hur man kan se att en elev behöver mer stöd, exempelvis behov av anpassningar av studiegången, men att sådana ärenden "fastnar på vägen" och att stödet därför inte kan ges. Av intervjun med lärarna framgår exempel där elevers behov av stödutredning anmälts till elevhälsan för ett till två år sedan men att lärarna alltjämt väntar på återkoppling om hur det går kring ärendena. Lärarna uppger att det har gjorts utredningar avseende elevers behov av särskilt stöd, men att det är många elever som har sådant behov och att de faller mellan stolarna. De elever som utretts uppges vara de där det är mest kris eller de där föräldrarna trycker på mest. Även skolans

rektorerna delar bilden av att det kan ha förekommit att extra anpassningar fått pågå för länge och att det har funnits en osäkerhet bland lärarna om när man ska göra anmälningar utifrån att extra anpassningar inte längre är tillräckliga. De beskriver att speciallärare tagit ansvar för att göra stödutredningar, men att det finns ett glapp och att man vidtagit åtgärder för att komma ikapp med utredningarna. Vid intervju med skolans elevhälsa framgår att det finns en "utredningsskuld" avseende bland annat pedagogiska utredningar där man vet att åtgärder kring elevers stöd gjorts, men inget skrivits ner. Det beskrivs hur det finns ett drygt tiotal elever i årskurserna 4-6 som ska utredas och där man börjat arbeta av en lista på elever i behov av utredningar. Personalen i elevhälsan beskriver att det har saknats specialpedagog och varit mycket obehörig personal på skolan vilket lett till att det har varit svårt att utreda särskilt stöd och att det istället har gjorts nödlösningar eller akuta åtgärder. Det beskrivs hur elever gått från årskurs 6 till årskurs 7 och att man då sett hur eleven har kunskapsluckor utifrån att man inte uppmärksammat elevens stödbehov tidigare. Av de elevunderlag som Skolinspektionen granskat finns exempel på elever där utredningen har dröjt eller uteblivit. Bland annat förekommer elever som, trots insatser över tid och svårigheter i centrala ämnen, inte har fått behovet av särskilt stöd utrett. För andra elever har anmälan om att elevens stödbehov behöver utredas gjorts till skolans elevhälsa men det har dröjt långa tider, ibland flera terminer, innan utredningar av deras stödbehov påbörjats.

Brister i arbetet med beslut avseende särskilda stödåtgärder

Skolinspektionens tillsyn visar att det finns brister i arbetet med att fatta beslut om åtgärdsprogram för elever som ges särskilt stöd på skolan och att det även i övrigt förekommer att elever ges särskilt stöd utan att korrekta beslut fattats.

Vid intervju med skolans lärare framgår att det kan ta lång tid att fatta beslut om åtgärdsprogram och att det kan hamna "emellan". Lärarna beskriver hur elever ges undervisning i den grupp som kallas Bryggan genom inofficiella beslut för att snabba på processen. Det beskrivs hur det kan ses som en extra anpassning att vara i Bryggan men att det är lite oklart hur det ska betraktas. Lärarna berättar vidare hur det får bli en del "fulingar" där man exempelvis i samhällsorienterade ämnen prioriterar bort vissa ämnen till förmån för andra ämnen utan stöd i beslut. Vid intervju med skolans elevhälsa framgår att elever som lyfts på arbetslagsmöten kan ges möjlighet att gå till speciallärare och att detta kan ges som en extra anpassning även om eleven är hos specialläraren regelbundet och det löper på över tid. Det uppges i intervjun att man bedömer att det är särskilt stöd, men att insatsen ges som extra anpassning eftersom det saknats rätt personal som kunnat delta i processen. Avseende undervisningen i Bryggan uppges elevhälsans personal att det är oklart hur man ska se på den, men att den bland annat kan ses som enskild undervisning. De beskriver även att det har gjorts mycket stödåtgärder och att det hålls möten, men att det inte dokumenteras någonstans. Vid intervju med skolans rektorerna uppges de att de inte kan svara på om undervisningen som ges av specialläraren för årskurs 7-9 ska ses som en extra anpassning eller som särskilt stöd. Samtidigt uppges att insatsen ofta görs över en längre period. Rektorerna uppges vidare att de uppfattat att det kan svaja i om det finns åtgärdsprogram för

de elever som har undervisning i Bryggan eftersom skolan under en tid har saknat en specialpedagog. Samtidigt uppger rektorerna att Bryggan inte ses som en särskild undervisningsgrupp utan som en liten grupp där elever undervisas tillfälligt. I de elevunderlag som Skolinspektionen gått igenom finns exempel på elever som har "riktad undervisning" över tid, som har undervisning i Bryggan över tid samt som har all undervisning i visst ämne i mindre grupp men där ingen av dessa elever har beslut om åtgärdsprogram eller andra beslut om särskilda stödåtgärder. Avseende en elev framgår det att hen har all sin undervisning på förmiddagarna i Bryggan men att eleven saknar separat beslut om placering i särskild undervisningsgrupp respektive enskild undervisning. En elev har vid intervju uppgett hur hen har en överenskommelse med skolan om att hen i vissa fall kan gå hem tidigare. Eleven har även undervisning med speciallärare där hen undervisas i annat ämne än det som är schemalagt för eleven. Den aktuella eleven saknar dock beslut om särskilt stöd så som åtgärdsprogram. I det kompletterande underlag som huvudmannen gett in finns elevexempel där undervisning getts i Bryggan regelbundet och över tid men där insatsen, trots det, betraktats som ett komplement till ordinarie undervisning och därmed hanterats som en extra anpassning.

Rättslig reglering

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt (3 kap. 5 § skollagen).

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt (3 kap. 7 § skollagen).

Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning (3 kap. 8 § skollagen).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Rektorn får inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 11 §, i form av distansundervisning och annan undervisning enligt 11 a §, eller i form av anpassad studiegång enligt 12 §. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas (3 kap. 9 § skollagen).

För en elev i grundskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 10 § skollagen).

Om det finns särskilda skäl, får ett beslut enligt 9 § för en elev i grundskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till (3 kap. 11 § skollagen).

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 7 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen (3 kap. 12 § skollagen).

Av läroplanen framgår att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Det framgår även att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får de extra anpassningar eller det särskilda stöd de behöver samt att resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör (Lgr 11, 2.2 Kunskaper och 2.8 Rektorns ansvar).

Av förarbeten till skollagen framgår följande. Det är viktigt att skolan inte väntar för länge med att utreda en elevs eventuella behov av särskilt stöd. Utredningen ska göras i samråd med den berörda eleven och med beaktande av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa. Om denna utredning visar att eleven är i behov av

särskilt stöd för att kunna nå målen ska sådant stöd ges. Det är elevens behov av stöd som ska vara vägledande för besluten. För rektorn är därför varje beslut om en stödåtgärd något som måste föregås av noggranna pedagogiska överväganden, samtidigt som det också finns ekonomiska realiteter att beakta. Av den anledningen föreslår regeringen relativt detaljerade bestämmelser för den process som ska leda fram till beslut om särskilda stödåtgärder eller till ett beslut om att stöd inte ska sättas in. Processen kan beskrivas i fem steg: att uppmärksamma, utreda, dokumentera, åtgärda samt följa upp och utvärdera. I vissa fall kan en utredning göras snabbt och enkelt, medan det i andra fall kan behövas en mer omfattande utredning. Någon tidsgräns för hur lång tid utredningen får ta kan därför inte anges. Huvudprincipen måste dock vara att det ska ske skyndsamt, så att eleven får det stöd hon eller han behöver så fort som möjligt (prop. 2009/10:165 s. 287-291).

Av andra förarbeten till skollagen framgår att vid bedömningen av vad som utgör särskilt stöd måste insatsernas omfattning och varaktighet beaktas. Enstaka specialpedagogiska insatser under en kortare tid kan vara att betrakta som stöd i form av extra anpassningar medan mer omfattande eller regelbundna specialpedagogiska insatser utgör särskilt stöd (prop. 2013/14:160 s. 21).

Skolinspektionens bedömning

Brister i arbetet med att utreda elevers stödbehov

Skolinspektionen bedömer att det utgör en brist att rektor vid skolenheten inte alltid tillser att elevers behov av särskilt stöd utreds tillräckligt skyndsamt respektive att utredningar i vissa fall inte alls görs. Det framgår av underlaget i ärendet att det finns en osäkerhet bland skolans lärare om vilka rutiner som tillämpas när de uppmärksammar att elever riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar. Det har lett till att det inte alltid uppmärksammas när elevers behov av särskilt stöd ska utredas, vilket i sin tur medfört att sådana utredningar uteblivit. Utredningen visar också att det finns situationer där behovet av en utredning har uppmärksammas, men där personalsituationen på skolan medfört att utredningar inte har kunnat genomföras. Att elevers svårigheter i skolsituationen inte uppmärksammas och att elevers eventuella behov av särskilt stöd inte utreds på ett skyndsamt och adekvat vis innebär att eleverna riskerar att gå miste om nödvändigt och behovsanpassat stöd. Detta utgör ett uppenbart hinder för elever i behov av stöd att utvecklas i riktning mot utbildningens mål.

Brister i arbetet med beslut avseende särskilda stödåtgärder

Skolinspektionens bedömer att man vid skolenheten inte på ett godtagbart sätt fattar beslut om särskilda stödinsatser som ges skolans elever. Av utredningen framgår att elever ges insatser som till sin varaktighet och omfattning är att betrakta som särskilt stöd utan att det beslutas om åtgärdsprogram för eleverna. Det har framkommit hur elever ges undervisning av speciallärare och i den mindre gruppen Bryggan istället för ordinarie undervisning och hur det kan pågå över tid

utan att det har betraktats som en särskild stödåtgärd. Skolinspektionen kan därvid notera att Bryggan är en grupp som för vissa elever är en sådan insats att den måste anses utgöra en enskild undervisningsform alternativt en placering i särskild undervisningsgrupp. Behovet av att klargöra respektive elevs åtgärd genom undervisningen i gruppen framstår därmed enligt Skolinspektionen som central. Det har därtill förekommit att elevers undervisningstid i ämnen anpassats samt att elever läser vissa ämnen i mindre grupp utan att korrekta beslut om åtgärderna fattats. Skolinspektionen anser att det är viktigt att åtgärder avseende särskilt stöd, särskilt när dessa är omfattande eller ingripande för den enskilda eleven, blir korrekt beslutade och dokumenterade. I detta ingår att beslut ska fattas om åtgärdsprogram. I förekommande fall kan det även fattas separata beslut om enskild undervisning, placering i särskild undervisningsgrupp alternativt om anpassningar i elevens schema genom beslut om anpassad studiegång. Brister på detta område äventyrar elevers rätt till ett adekvat stöd eftersom insatserna genom bristande dokumentation inte kan följas upp på ett godtagbart sätt. Det riskerar därtill rättssäkerheten för den enskilde som inte kan få besluten om insatserna prövade genom den föreskrivna överklagandeprocessen.

Arbetet mot kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Brister i arbetet med att uppmärksamma och anmäla kränkningar

Skolinspektionens tillsyn visar att det finns brister i skolans arbete med att uppmärksamma och anmäla kränkande behandling vid skolenheten.

Vid intervju med skolans elever beskriver de händelser där elever utsatts för kränkningar i form av exempelvis nedsättande uttryck. Händelserna har observerats av personal och i vissa fall lyfts vidare till skolledningen. Eleverna beskriver hur de sedan inte hört något mer om vad som skett därefter. Vid intervju med skolans lärare framgår att det finns ett nytt digitalt system för att anmäla incidenter rörande kränkande behandling. Lärarna beskriver att det tidigare varit oklart hur och till vem incidenter rörande kränkande behandling skulle anmälas och att man då, istället för att anmäla, enbart agerade för att lösa situationen som uppkommit. Det berättas att det sätts att arbeta delvis fortfarande förekommer. Lärarna beskriver samtidigt att det nu upplevs finnas en mottagare för anmälningar om kränkande behandling vilket kan ha lett till att fler incidenter anmäls. Vid intervju med skolans elevhälsa berättar de att det i arbetslaget 4-6 finns en osäkerhet kring hur man ska göra kränkingsanmälningar och att lärare nästan kan vara rädda för att göra en sådan anmälan utifrån att det upplevs som ett stort steg. Det beskrivs vidare att det förekommit ett antal incidenter i årskurserna 7-9 som lärarna inte sett meningen med att anmäla utan som man istället hanterat på annat sätt.

Utredningen visar vidare att det helt saknas kränkingsanmälningar avseende elever i vissa årskurser, trots att sådana incidenter förekommit. Vid en genomgång av de kränkingsanmälningar som gjorts på skolenheten för läsåret 2021/22

framgår inte vid något tillfälle att den utsatta eleven ska ha gått i årskurs 9. Av huvudmannens sammanställning av elever som varit involverade i kränkningar framkommer att två elever i årskurs 8 förekommit som utsättande elev vid ett tillfälle vardera. Det har även framkommit att det finns en anmälan där en elev i årskurs 8 varit involverad i en kränkningshändelse, men vilken inte har hanterats genom anmälan till huvudman eller motsvarande. Det finns inga uppgifter i huvudmannens sammanställning om att någon elev i årskurs 9 varit vare sig utsättande eller utsatt elev i samband med någon kränkningssituation. Vid intervju med skolans elevhälsa framgår att de har kännedom om att det har förekommit kränkningssituationer i bland annat årskurs 9. En i personalen minns åtminstone två händelser avseende elever i årskurs 9 som hen anmält i pappersformat, men där återkoppling sedan inte lämnats. Skolans rektorer uppger i intervju att de ser det som problematiskt att det saknas kränkningssituationer för de aktuella årskurserna utifrån att de inte bedömer att det saknas kränkande händelser som sådana.

Av utredningen i ärendet framgår också att det förekommer kränkningar från personal som inte anmälts trots att de kommit till annan personals kännedom. Vid intervju med skolans elever framgår det att det har förekommit händelser där personal agerat på ett sätt som har upplevts som kränkande gentemot elever. Eleverna berättar hur en lärare som bland annat uttryckt "fattar du trögt eller är du efterbliven" när en elev ställt en fråga. Enligt eleverna lyftes problematiken med en dåvarande rektor men det framgår av ett yttrande från huvudmannen att det inte finns någon anmälan avseende kränkande behandling utpräntad kring incidenten. Eleverna har vidare berättat hur en annan lärare agerat på ett sätt som upplevts hotfullt genom att säga "du ska vara rädd för mig" till en elev. Även denna situation ska ha lyfts av eleverna med annan personal på skolan, men inte heller här finns någon kränkningssituation enligt huvudmannens uppgifter.

Av den utredning som genomförts framgår vidare att kränkningssituationer inte alltid anmäls eftersom de betraktas som konflikter. Vid intervju med skolans elevhälsa framkommer att det inte alltid anmäls om elever varit i slagsmål utifrån resonemang om att en kränkning ska vara något som kränker en annans värdighet. Elevhälsans personal beskriver hur elever kan bli arga och kan "klappa till varandra" men att det är oklart om det ses som en kränkning om eleverna är vänner när de lämnar platsen. Av en kränkningssituation med tillhörande utredning framgår hur en elev kallat en annan för flera nedsättande kommentarer tills den utsatta eleven börjat gråta. I den bedömning som görs framgår det att situationen anses ha varit sådan att båda eleverna haft ett nedsättande språkbruk mot varandra. Därefter framgår av bedömningen att då eleverna var i en konflikt med varandra och i affekt varpå situationen bedöms handla om en konflikt eleverna emellan och därför utgjort en konflikt och inte kränkning.

Av utredningen framgår också att rutinerna avseende anmälan om kränkande behandling inte följs när det är vikarier som uppmärksammar kränkningssituationerna. Vid intervju med skolans elevhälsa beskrivs hur vikarier inte har tillgång till att skriva anmälningar om kränkande behandling. På fråga om

vad som händer om en vikarie ser eller uppmärksammar en kränkning svarar elevhälsan att vikarien ska prata med en ordinarie pedagog, men att det kanske inte alltid görs. Elevhälsan uppger att det kan vara olika och att vissa vikarier kanske inte förstår sitt uppdrag i den delen. Elevhälsans personal uppger även att det allmänt kan finnas en osäkerhet i hur man uppfattar kränkningar, vem som ska göra en anmälan och har ansvar för det, samt hur det ska göras. Skolans rektorer beskriver vid intervju att tillfälliga vikarier inte har kännedom om systemet med anmälningar om kränkande behandling utan att det får gå via ordinarie personal. Rektorerna uppger att det kan bli problematiskt om vikarier ser en kränkingsincident utifrån att de sedan lämnar skolan och det då inte finns någon att fråga om vad som hänt i situationen som skedde. Vid intervju med skolans elever har det även framkommit en kränkingsincident som en elev uppmärksammat en vikarie på utan att det därefter gjorts någon kränkingsanmälan eller några åtgärder.

Brister i arbetet med att utreda kränkningar

Skolinspektionens tillsyn visar att uppgifter om kränkande behandling inte alltid utreds på ett godtagbart sätt. Av det skriftliga underlag som Skolinspektionen tagit del av framgår det att det har varit ett flertal kränkingshändelser som förekommit och anmälts under höstterminen 2021 i det digitala systemet för anmälan av kränkande behandling. Många av de händelserna har dock tagits emot av rektor först i mars 2022. Enligt underlagen har utredningar av händelserna startats först därefter. Skolans rektorer berättar att när en tf. rektor tillträdde i mars 2022 låg det gamla ärenden i det digitala systemet som hen fick "klicka igenom" och för vilka man först då kunde se över behovet av åtgärder. Skolans elevhälsa instämmer i beskrivningen att fördröjningen har att göra med att det varit ett rektorsbyte och att det som anmälts, som hamnat på den tidigare rektorn, därför inte kommit vidare i systemet innan dess. Det skriftliga underlaget visar vidare på en händelse som inträffat, anmälts och som rektor tagit del av i september 2021 men som utretts först i mars 2022. Vid intervju med skolans elever framgår att det kan ta tid innan händelser utreds genom att man pratar med de elever som varit involverade. Skolans lärare berättar i intervju att när en anmälan om kränkande behandling gjorts och den sedan ska utredas finns det en osäkerhet i vad som ska göras i det steget. Lärarna uppger även att det upplevs som tidskrävande att bli tilldelad som utredare i anmälda kränkingsärenden.

Brister i arbetet med att förebygga och förhindra kränkande behandling

Skolinspektionens tillsyn visar att det finns brister i arbetet med de åtgärder som vidtas för att förhindra återkommande kränkande behandling vid skolenheten samt att något som försvårar möjligheten att hantera kränkande händelser på skolan är att skolans personal inte alltid uppmärksammar och får kännedom om händelserna.

Av intervjuer med elever framgår att efter bråk så förekommer det att läraren pratar om det vid ett tillfälle, men att bråken ändå fortsätter. Eleverna exemplifierar det som kan hända med elever som återkommande slår andra elever.

Andra elever berättar att det förekommer slagsmål på skolan och att lärare då kan maila till föräldrarna, men att det inte alltid hjälper. Elever berättar vidare hur de blivit utsatta för kränkningar och att personalen pratar med elever som varit utsättande, varpå det kan bli tillfälligt bättre, men hur kränkningarna ändå kan fortsätta senare. Det beskrivs hur upprepade kränkningar riktade mot enskilda elever förekommer och eleverna tillslut får lära sig att strunta i det som händer. Eleverna beskriver att de inte upplevt att man följer upp kränkningshändelser för att se om det blivit bättre. Av det skriftliga underlag som begärts in framgår ett ärende där det angetts att det inte rör sig om en enskild incident utan att det är ett återkommande problem att eleven ofta blir utsatt verbalt av andra elever samt att även fysiskt våld har förekommit mot eleven. Trots det konstateras det i ärendet att situationen ska ha upphört och ytterligare åtgärder vidtas därför inte.

Elever i årskurserna 4-6 beskriver hur de ibland löser konflikter själva istället för att gå till lärare och hur det kan saknas vuxna ute på rasterna. Vid samtal med elevhälsan framgår att det i de årskurserna kan vara problematiskt med elevernas tillit till vuxna och att den inte har byggts upp på ett bra sätt. De äldre eleverna i årskurserna 7-9 beskriver också hur det är ont om personal ute och hur lärarna inte rör sig i lokalerna där eleverna vistas. Skolans lärare delar bilden av att eleverna i de årskurserna inte tar upp konflikter med personalen. Vid intervju med skolans rektorer framgår det att man för årskurserna 4-6 har gjort åtgärder för att säkerställa att det är personal närvarande på rasterna men att det inte finns personal ute på samma sätt i de äldre årskurserna. Rektorerna beskriver att det kan vara tuff arbetsbelastning för lärarna i årskurserna 7-9 och att lärarna då "försvinner" alltmer. Rektorerna uppger hur de observerat att lärarna är ganska frånvarande i korridorerna för årskurserna 7-9. Elever har vid observation beskrivit hur det kan uppmärksammas av personal att något hänt och någon är ledsen, men att personalen inte alltid pratar med eleverna om vad som hänt. Bland annat uppges det att lärare ibland har en inställning om att "det som händer på rasten stannar på rasten" varvid lärare inte alltid återkommer till att utreda de händelser eller den konflikt som gjort att elever blivit ledsna. Enligt eleverna har vissa lärare "gett upp", vilket innebär att lärarna inte längre säger till när de ser kränkningar, eftersom det ändå inte hjälper.

Av tillsynen framgår även att det finns områden där konflikter och kränkningar särskilt förekommer utan att den problematiken fullt ut hanterats. Vid observationer berättar elever att de äldre eleverna kan gå till fotbollsplanen utan att de behöver ha med sig en lärare medan de yngre eleverna bara får gå dit om personal följer med. De beskriver då att om det blir konflikter när bara äldre elever är på fotbollsplanen ser ingen i personalen vad som händer. Konflikterna kan enligt eleverna övergå till fysiska angrepp. Eleverna som deltagit vid intervjuer berättar också hur det förekommer att det blir slagsmål på fotbollsplanen men att det då inte alltid finns vuxna där. Elevhälsans personal uppger att de känner till att det uppstår tjafs runt fotbollsplanen och att man därför försöker få till att det ska vara vuxna där. Avseende skolans multiarena har elever vid observationer berättat att det ofta förekommer konflikter vid den delen av skolgården. Skolans elevhälsa beskriver avseende multiarenan att man vet att det förekommer incidenter där.

Det exemplifieras med att det varit kränkningar, våld och slagsmål. Enligt elevhälsans personal medförde det att man satte in högre vuxennärvaro vid multiarenan. Skolans rektorer uppger att fotbollsplanen och multiarenan är platser där det förekommer konflikter och uttrycker avseende multiarenan att det behöver vara mer personal där.

Rättslig reglering

Bestämmelserna i 6 kapitlet skollagen tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt lagen (6 kap. 1 § skollagen).

Med kränkande behandling avses enligt skollagen ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet (6 kap. 3 § skollagen).

Huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i 6 kapitlet skollagen, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget (6 kap. 5 § skollagen).

Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling (6 kap. 7 § skollagen).

Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för kränkande behandling (6 kap. 9 § skollagen).

En lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden (6 kap. 10 § skollagen).

Av läroplanen framgår att ingen i skolan ska utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Skolans mål är att varje elev respekterar andra människors egenvärde och tar avstånd från att människor utsätts för diskriminering, förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor. Alla som arbetar i skolan ska aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper. Läraren ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling (Lgr 11, 1. Förståelse och medmänsklighet och 2.1 Normer och värden).

Av förarbeten till skollagen framgår följande. När det gäller annan kränkande behandling avses bl.a. mobbning och liknande beteenden som har sin grund i att någon exempelvis är överviktig, har en viss hårfärg eller är en "plugghäst" etc. "Annan kränkande behandling" kan dock föreligga utan att den som kränker anger någon specifik egenskap hos det barn eller den elev som utsätts för kränkningar. Att man utan verbala nedsättande omdömen över exempelvis någons hårfärg eller klädsel ger uttryck för sitt missnöje med jämna mellanrum genom att t.ex. knuffa eller rycka någon i håret eller sätta krokben för personen i fråga kan också utgöra "annan kränkande behandling" i lagens mening. Även psykiska kränkningar genom t.ex. utfrysning omfattas av begreppet "annan kränkande behandling". Eftersom det i dessa fall inte finns någon klart skyddad kategori måste det barn eller den elev som känner sig illa behandlad, såvida det inte är uppenbart att beteendet är kränkande, göra klart för den som beter sig illa att han eller hon känner sig kränkt av dennes uppträdande (prop. 2005/06:38 s.136-137).

Av förarbetena framgår vidare att huvudmannens ansvar omfattar fel och försummelse av alla kategorier av uppdragstagare. Det får förutsättas att huvudmannen genom avtal eller på annat sätt gör klart att lagens bestämmelser är tillämpliga på uppdragstagarna. Är det t.ex. oklart vem inom verksamheten som har försummat att ingripa mot trakasserier eller "annan kränkande behandling", blir huvudmannen ändå ansvarig (a. prop. s. 137-138).

Av samma förarbeten framgår att det ingår i huvudmannens ansvar att rektorn och annan personal måste vara uppmärksam på den jargong och beteendemönster som råder mellan eleverna och se till att miljön på skolan inte inbjuder till sådana missförhållanden. Vad som närmare krävs beror naturligtvis till stor del av omständigheterna i det enskilda fallet, t.ex. dels barnens och elevernas ålder och möjligheterna i övrigt att kontrollera deras förehavanden, dels i vad mån kränkningar kan förutses och hur pass allvarliga de kan väntas bli (a. prop. s. 140).

Av domstolspraxis framgår att det inte är rimligt att skolpersonalen genom att undvika att tolka signaler kan förhålla sig ovetande om vad som pågår mellan elever på en skola (Hovrätten för Västra Sveriges dom den 6 juli 2011 i mål T 3724-10).

Skolinspektionens bedömning

Brister i arbetet med att anmäla kränkningar

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att anmäla uppgifter om kränkande behandling till rektor och huvudman. Utredningen visar att det förekommer händelser där elever kan anse sig ha blivit utsatta för en kränkning av såväl elever som personal, men där ingen anmälan görs. En orsak som beskrivs till det är en tidigare osäkerhet i hur anmälan ska göras, men det berättas även om att äldre mönster av att personal agerar direkt och sedan avstår från att anmäla kränkningar alltjämt föreligger trots ett nytt anmälningssystem. Bristen på anmälningar framgår särskilt tydligt i de äldsta årskurserna där det saknas uppgifter om anmälningar avseende kränkande behandling trots att de som intervjuats kan

beskriva hur sådana incidenter förekommit i de aktuella årskurserna under den period som tillsynen avser. När uppgifter om kränkande behandling inte anmäls systematiskt medför det att huvudmannen inte kan agera för att säkerställa att en utredning skyndsamt startas och då finns heller inte möjligheter för huvudmannen att vidta de åtgärder som behövs för att förhindra kränkningar i framtiden. Att anmälningsskyldigheten följs är därmed avgörande för att hela det systematiska arbetet mot kränkande behandling ska fungera på ett godtagbart sätt.

Utöver ovanstående bedömer Skolinspektionen att det finns brister på skolan i vad som anmäls som kränkande behandling utifrån ett bristande synsätt på vad som betraktas som kränkande behandling. Utredningen visar att det finns ett synsätt kring bland annat konflikter som medför att sådana inte betraktas som kränkande behandling. Skolinspektionen vill särskilt framhålla att även om en elev själv är delaktig i en konflikt utesluter inte det att eleven i samma situation kan utsättas för kränkande behandling. Vissa behandlingar, exempelvis knuffar, slag och nedbrottning, är vidare sådana de typiskt sett får anses utgöra en kränkning av en elevs värdighet. I dessa situationer ankommer det således på skolans personal att anmäla händelsen för att motverka fortsatta kränkande behandlingar även om händelsen varit en del i en konflikt mellan två eller flera elever. Uppgifter som typiskt sett är att anse som kränkande behandling ska således anmälas vidare. Det är därefter utredningen som ska klargöra om kränkande behandling förekommit eller ej.

Skolinspektionen bedömer vidare att en särskild problematik på skolan är att de som arbetar som vikarier inte har tillräcklig kunskap om hur de ska hantera kränkningar mot elever som de får kännedom om. Utredningen i ärendet påvisar att det är en bidragande orsak till att kränkande behandlingar inte alltid anmäls som det ska. Huvudmannen har det yttersta ansvar för att all personal på skolan har kännedom om vilket ansvar som åligger dem i detta avseende. Det ankommer således på huvudmannen att säkerställa att även vikarier anmäler uppgifter om kränkande behandling på det sätt som skollagen anger.

Skolinspektionen noterar att det skett förbättringar på skolan avseende anmälningar av kränkande behandling. Förbättringarna förefaller bland annat ha sin bakgrund i det nya digitala system för anmälningar som tillkommit under läsåret 2021/22. Utredningen visar samtidigt att det nya systemet för anmälningar inte fungerar fullt ut, då det alltså finns en osäkerhet kring vad som utgör kränkande behandling och vad som därmed ska anmälas, då konflikter inte ses som kränkande samt att all personal inte känner till anmälningsskyldigheten. Det innebär att uppgifter om elevers utsatthet inte anmäls i enlighet med författningarnas krav.

Brister i arbetet med att utreda kränkningar

Skolinspektionen bedömer att det förekommer brister i hur uppgifter om kränkande behandling utreds på skolan. Skolinspektionen kan initialt konstatera att ett flertal kränkingsanmälningar inte har hanterats på ett godtagbart sätt eftersom det uppstått en problematik i samband med rektorsbyte som har lett till att händelserna inte har utretts skyndsamt. Även vid samtal med eleverna framgår

att de upplever att det kan ta tid innan händelser reds ut. Det framgår vidare att bristerna i anmälningsskyldigheten och personalens syn på kränkande behandling inneburit att omständigheter kring kränkande behandling inte utretts alls. Utöver ovanstående framgår det av utredningen att det finns en osäkerhet i hur en kränkingsutredning ska genomföras. Skolinspektionen kan konstatera att när det dröjer en längre tid innan utredningar avseende kränkande behandling inleds finns det en risk att utredningen inte kan genomföras på ett adekvat sätt. Både utredningar som dröjer och de som inte genomförs på ett korrekt sätt medför därmed risker för att adekvata och tillräckliga åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar inte kan genomföras på ett godtagbart sätt. Även om också arbetet avseende utredningar av kränkande behandling har förbättrats genom det nya digitala system som införts på skolan finns det även inom det området kvarvarande brister.

Brister i arbetet med att förebygga och förhindra kränkande behandling

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i arbetet med de åtgärder som vidtas för att förhindra återkommande kränkande behandling vid skolenheten samt i skolans arbete för att uppmärksamma och få kännedom om händelser som kan utgöra kränkande behandling.

Av det skriftliga underlag som Skolinspektionen tagit del av framgår att elever blir upprepat utsatta för kränkningar och att de åtgärder som vidtas inte på ett tillräckligt sätt förhindrar att motsvarande kränkningar fortsätter. Skolinspektionen kan konstatera att upprepade kränkningar mot samma elever förekommer över tid och utredningen visar vidare att det finns brister i vuxennärvaron på vissa områden på skolan som får till följd att kränkningar kan förekomma på de platserna utan att vuxna ser händelserna. Den bristande vuxennärvaron försvårar även för eleverna att vända sig till vuxna för att informera dem om händelser som förekommer. Särskilt framgår det att det saknas personal som är tillgänglig i lokalerna där årskurs 7-9 har sin undervisning samt i utomhusmiljöer på fotbollsplanen och multiarenan. Skolinspektionen kan konstatera att det således förekommer upprepade kränkningar i situationer och på platser där skolans personal har kännedom om att kränkande behandling kan förekomma. Skolans personal och elever vittnar om att det saknas personal som kan förebygga och förhindra kränkande behandling vid de aktuella platserna. I skolans förebyggande arbete mot kränkande behandling ingår dock att personalen måste vara uppmärksam på den jargong och beteendemönster som råder mellan eleverna och se till att miljön på skolan inte inbjuder till sådana missförhållanden. Skolinspektionen bedömer att det finns brister i det förebyggande och åtgärdande arbetet vid kännedom om kränkande behandling.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Lerums kommuns verksamhet vid Lekstorpsskolan B uppfyller inte författningarnas krav vad gäller elevers rätt till särskilt stöd och arbetet mot kränkande behandling. Det finns därför skäl att förelägga Lerums kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

På Skolinspektionens vägnar,

X Michael Hjalmarsson

Beslutsfattare

Signerat av: Michael Hjalmarsson

X Fia Rosholm

Föredragande

Signerat av: Fia Rosholm

I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Henrik Gustavsson medverkat.